

ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษากับพัฒนาการการศึกษาไทย

มนัสวี ศรีนนท์

นักวิชาการโสตทัศนศึกษา สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

อีเมล: b_av7@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้สรุปได้ว่า ทุกแนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษานั้นมีจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาแตกต่างกันไปคือบางปรัชญาการศึกษาที่มีจุดเด่นด้านเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ แต่ปรัชญาการศึกษาแบบนี้ก็อาจไม่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตัวเองได้อย่างแท้จริง เพราะผู้เรียนมีความแตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้น จุดมุ่งหมายการศึกษาของไทยจึงควรมุ่งพัฒนาความรู้เกี่ยวกับโลก ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิตและอาชีพ เพื่อให้ตอบโจทย์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: พัฒนาการการศึกษาไทย

Educational Philosophy and Concepts and Thai Education Development

Manatsawee Srinont

Audio-Visual Technical Officer, Institute for Innovative Learning, Mahidol University

E-mail: b_av7@hotmail.com

ABSTRACT

This article concludes that all the concept and education theory have a difference of the main point and the development point such as the educational Philosophy have the point of data to be understand with knowledge. But it not true developed of students because of different students as so far. Therefore, the purpose of education in Thai focus on development of mundane, knowledge's skill and innovation of Information, Media and Technology Skills, and Life and Career Skills for meet the 21st century of learning.

Keywords: Thai Education Development

เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาของไทยนี้ เราคนไทยไม่ว่าจะเป็นผู้อยู่ในอาชีพใดก็ตามต่างก็มีความกังวลเป็นอย่างยิ่ง สืบเนื่องจากว่าหลังจากได้มีการทำการวิจัยในระดับประเทศหรือในระดับนานาชาติแล้วปรากฏว่าการศึกษาของประเทศทุกระดับชั้นล้วนต่างมีปัญหาในหลายๆ เรื่อง ระดับประถมศึกษา ก็มีปัญหาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เรื่องการไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน และเรื่องการยกพวกตีกัน นี่ก็เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษา หรือแม้แต่ระดับอุดมศึกษาก็มีปัญหาในเรื่องขาดแคลนสายวิทยาศาสตร์ที่เป็นสายหลักในการพัฒนาประเทศชาติเพื่อการแข่งขัน ยิ่งได้มาพิจารณาคูผลการจัดอันดับการศึกษาของประเทศในระดับอาเซียนด้วยกันแล้วยิ่งน่าใจหายเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือพบว่าการศึกษาของไทยอยู่ในกลุ่มสุดท้าย โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา ถูกจัดอยู่อันดับ 8 ตามหลังประเทศกัมพูชาและฟิลิปปินส์ โดยสาเหตุของปัญหาการศึกษาไทยครั้งนี้ ศ.ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กล่าวถึงรายงานของอันดับการศึกษาไทยจาก World Economic Forum (WEF) ปี 2557-2558 ว่า “เกิดจากขาดความต่อเนื่องเชิงนโยบายจากการเปลี่ยนรัฐบาลและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการบ่อย จึงทำให้นโยบายเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขาดการบริหารจัดการ อีกทั้งมหาวิทยาลัยเปิดสอนโดยที่หลักสูตรยังไม่ผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)”

จากการที่กล่าวถึงปัญหาการศึกษาไทยดังกล่าวข้างต้น รศ.ดร.วรภรณ์ สามโกเศศ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ปาฐกถาว่าด้วยเรื่องการศึกษา เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2558 ณ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่า “ถ้าไม่รู้ว่าการศึกษาคืออะไร ก็ให้ดูว่าอะไรไม่ใช่การศึกษา” และว่า “จากประสบการณ์การเป็นอาจารย์ นักศึกษาจำนวนมากถามว่า “อาจารย์ครับ ตรงนี้ออกข้อสอบหรือเปล่า” ซึ่งผมบอกเลยว่า “ฟังให้ดิ้นะ เราไม่ได้เรียนเพื่อสอบ แต่สอบเพื่อทดสอบให้คุณตั้งใจเรียนเท่านั้นเอง” แต่คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเรียนเพื่อสอบในห้อง และเข้าใจว่าการศึกษาคือการเรียนรู้ในห้องเรียน จนลืมไปว่าเส้นอุปสงค์ (demand) อุปทาน (supply) ที่เคลื่อนไปมาในเศรษฐกิจนั้นคือ สิ่งที่อยู่นอกห้องเรียนแต่จำลองมาไว้ในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจนอกห้องเรียนมากขึ้น แต่การศึกษาไทยจำนวนมากยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างในห้องเรียนกับนอกห้องเรียน” และ “สำหรับ “ยาพิษ” ในการศึกษาเปรียบได้กับ “ปรอท” เพราะไม่ได้ทำให้ตายทันที แต่ตายทีละน้อย ซึ่งการศึกษาที่แฝงยาพิษนี้ไม่ใช่การศึกษาจากในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว เพราะคนจะเป็นอย่างไร มีการศึกษาแค่ไหน มีจริยธรรม มีความคิด มีความใฝ่รู้หรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนเท่านั้น แต่มาจากครอบครัว สิ่งแวดล้อมรอบข้าง และสังคมด้วย”

ดังนั้น ต่อไปนี้จึงขอเสนอปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาที่มักใช้เป็นแนวคิดและทฤษฎีในการบริหารจัดการการศึกษาตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประกอบไปด้วย 6 แนวคิดและทฤษฎีดังนี้

1. ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแนวนิรันดรนิยม (Perennialism) เชื่อว่า การศึกษาควรจะได้สอนสิ่งซึ่งเป็นนิรันดรไม่เปลี่ยนแปลง มีคุณค่าไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใด ได้แก่ คุณค่าของเหตุผลและคุณค่าของศาสนา ก) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและทำความเข้าใจกับตัวเองให้มาก

ที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องของเหตุผลและสติปัญญา การศึกษาจะช่วยปลดปล่อยมนุษย์จากความไม่รู้ให้เป็นผู้รู้ เข้าใจ มีเหตุผลทางสติปัญญา ทั้งนี้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาสติปัญญาและจิตใจเพื่อจะให้เป็นคนดีที่สมบูรณ์ ข) หลักสูตร คือ เป็นหลักสูตรวิชาความรู้มาตรฐานที่จัดไว้เป็นระบบสำเร็จรูป ซึ่งจะนำไปใช้กับใคร ที่ไหน เมื่อใดก็ได้ในศิลปศาสตร์ทั้ง 7 โดยหลักสูตรที่จัดให้เรียนนั้นจะช่วยพัฒนาฝึกฝนการใช้เหตุผลและสร้างความเจริญทางสติปัญญาศีลธรรมแก่บุคคล ค) วิธีการเรียนการสอน คือ ฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิดและสติปัญญาของตนให้มากที่สุด เน้นการใช้เหตุผล เคารพกฎกติกา และมีระเบียบวินัย ง) ผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะต้องศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในวิชาความรู้ที่ครูนำมาสอน ซึ่งการตระหนักถึงหน้าที่ทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร เคารพกฎกติกา ระเบียบวินัย รักความเป็นเหตุผล จ) ผู้สอน คือ ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้อย่างกว้างขวาง เป็นผู้นำทางปัญญา มีวิสัยทัศน์และโลกทัศน์ที่กว้างไกล ซึ่งทำให้ผู้สอนต้องเป็นผู้มีเหตุผลทางสติปัญญา รักความเป็นระเบียบวินัย คอยดูแลควบคุมความประพฤติของผู้เรียนให้ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้อง

2. ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแนวสาร์ตถนิยม (Essentialism) เชื่อว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมและความเชื่อของสังคมที่ทดสอบแล้วว่าเป็นของดี เหมาะสม ที่แต่ละสังคมจะขาดไม่ได้ เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม วัฒนธรรม และอื่นๆ เพื่อถ่ายทอดให้อนุชนรักษาไว้และปฏิบัติคล้อยตาม ก) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งพัฒนาบุคคลในด้านสติปัญญา ให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องความเชื่อ ที่ศนคติ และค่านิยมทางวัฒนธรรมในอดีต เพื่อการธำรงรักษาอนุรักษ์ไว้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมนี้ไปสู่อนุชนรุ่นหลัง มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีระเบียบวินัย มีความขยันหมั่นเพียร และเกิดความสำนึกรักและห่วงหาในคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของสังคม ข) หลักสูตร คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆ ที่ได้มีการรวบรวมกลั่นกรองคัดเลือกรายวิชาไว้อย่างเป็นระบบ มุ่งให้คนในสังคมมีเจตคติ มีความคิด ความเชื่อที่เหมือนๆ กัน ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบวินัย สมัคสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นไว้ ค) วิธีการเรียนการสอน คือ ส่งเสริมทักษะความรู้และความจำของครูผู้สอนและนักเรียนเป็นหลัก เน้นความเป็น ระเบียบวินัยในการสอนการเรียนของครูและนักเรียนเป็นหัวใจสำคัญ ง) ผู้เรียน คือ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และเข้าใจในเนื้อหาสาระวิชาที่ตนได้ศึกษาเล่าเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมในตนเอง เช่น ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความเป็นผู้มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง จ) ผู้สอน คือ ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและคัดเลือกมาเป็นอย่างดี มีความรู้ในวิชาที่ตนสอนอย่างลึกซึ้ง มีความสามารถในการถ่ายทอดและการกำหนดกระบวนการเรียนการสอนเองทั้งหมด ผู้สอนต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและพฤติกรรม

3. ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแนวพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) เชื่อว่า ความเจริญจะเกิดขึ้นโดยการสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถโดยตรงอันจะสามารถนำมาแก้ปัญหาต่างๆ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ก) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจลักษณะวิวัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของโลก ให้รู้จักคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักค้นคว้าแสวงหาความรู้และความจริง ทำให้รู้จักปรับปรุงตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ข) หลักสูตร คือ มุ่งเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มุ่งพัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ผู้เรียนทั้งด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ค) วิธีการเรียนการสอน คือ ปรัชญาการศึกษาที่มีความเชื่อพื้นฐานว่าความจริงสูงสุดนั้นไม่มีความรู้ที่แน่นอนตายตัว เพราะความรู้นั้นวิวัฒนาการไปเรื่อย ๆ ความรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์และการค้นคว้าทดลองของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนจึงมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้สามารถใช้ความรู้ที่ได้นั้นแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ง) ผู้เรียน คือ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำที่เป็นประสบการณ์ตรงของตนเองตามความสนใจ มุ่งให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นต่อการศึกษา และสามารถปรับบุคลิกภาพตัวให้เป็นผู้ที่มีใจกว้าง เคารพสิทธิ ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น จ) ผู้สอน คือ ผู้สอนจะต้องมีความใฝ่รู้ สนใจศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา เอาใจใส่ดูแล ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

4. ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแนวบูรณาการนิยม (Reconstructionism) เชื่อว่าการบูรณาการหรือการปฏิรูปสังคมก่อให้เกิดความก้าวหน้าและความเจริญรุ่งเรือง และมุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง มากกว่าการเรียนรู้จากการบอกเล่าของผู้อื่น ก) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การศึกษาที่ดีจะต้องทำให้ผู้เรียนได้รู้เข้าใจปัญหาของสังคม เพื่อที่จะได้พัฒนาสังคมใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในอนาคตต่อไป การศึกษาที่ดีจะต้องทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตน รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีระเบียบวินัยในตนเอง มีความสำนึกร่วมรับผิดชอบสังคม ข) หลักสูตร คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจในสภาพความเป็นไปของสังคมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่จะไปแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น มุ่งให้ผู้เรียนได้ตระหนักและมีจิตสำนึกร่วมรับผิดชอบสังคมที่ เป็นอยู่ด้วยการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ค) วิธีการเรียนการสอน คือ วิธีจัดการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ แล้วนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานั้นไปแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป กระบวนการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการร่วมรับผิดชอบสังคม มีความพยายาม มีความตั้งใจเพื่อจะแก้ไขและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ง) ผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้สภาพความเป็นไปของสังคม ทั้งสภาพปัญหา แนวทางแก้ไข และการวางแผนจัดการเพื่อพัฒนาสังคม มีจิตสำนึกร่วมรับผิดชอบความเป็นไปของสังคม มีใจกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ เสียสละความสุขส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนมากของสังคม จ) ผู้สอน คือ ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในหลักประชาธิปไตย ลักษณะความเป็นไปของสังคม ผู้สอนมีลักษณะบุคลิกภาพเป็นนักบุกเบิก นักแก้ปัญหา มีใจกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ เคารพในสิทธิผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

5. ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแนวอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เชื่อว่า การที่มนุษย์จะเป็นอะไรก็ตามขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของตัวเอง มนุษย์มีสิทธิ์ที่จะเลือกสร้างลักษณะของตัวเองตามแบบอย่างที่ตนปรารถนา เพราะมนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกและการตัดสินใจ และรับผิดชอบในการเลือกนั้น ๆ ก) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เข้าใจในชีวิตตนเองและโลก เพื่อช่วยให้สามารถเผชิญปัญหา ต่าง ๆ ได้อย่างชาญฉลาด มุ่งให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและมีวินัยในตนเอง ข) หลักสูตร คือ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้เข้าใจลักษณะความเป็นตัวของตัวเองและโลกตามความเป็นจริง ส่งเสริมคุณค่าของมนุษย์ทางด้านอารมณ์ ความสุนทรีย์ และคุณ

ธรรมต่าง ๆ ค) วิธีการเรียนการสอน คือ ผู้สอนควรส่งเสริมเอกัตภาพเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตามความพึงพอใจ และความสนใจในวิชาความรู้ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เข้าใจตนเองว่ามีความรู้ความสามารถ ความถนัดด้านใด และแสดงลักษณะเด่นนั้น ๆ ออกมา ง) ผู้เรียน คือ ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับตนเอง ว่าตนเองคือใครเกิดมาเพื่ออะไร ตนเองมีดีอะไร ทั้งนี้เพื่อจะมอบสิ่งที่ดีที่สุดที่ตนมีให้แก่โลก ความดี : ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการกระทำของตน ไม่ก่อปัญหาความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและสังคม จ) ผู้สอน คือ ผู้สอนมีความรู้อย่างกว้างขวางในวิชาที่สอน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน อย่างละเอียดทุกแง่มุม ผู้สอนเปิดใจกว้างยอมรับในการตัดสินใจของผู้เรียน มีความรับผิดชอบรู้จักสังเกตในความสนใจ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดนั้น

6. ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแนวพุทธศาสนา (Buddhism) เชื่อว่า การศึกษาไม่แยกออกไปจากชีวิตหรือกิจกรรมของชีวิต การพิจารณาเรื่องการศึกษาจะต้องพิจารณาเรื่องของชีวิตด้วย นอกจากนั้นยังต้องสนับสนุนการศึกษาทางด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขตามอัตภาพ การศึกษาช่วยให้ผู้ได้รับการศึกษาสามารถที่จะเข้าใจชีวิต และนำความรู้อันเกิดจากการเรียนรู้ไปใช้ฝึกฝนพัฒนาทักษะให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต ก) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งถ่ายทอดให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ศิลปวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรม เพื่อการบรรลุประโยชน์อันเป็นจุดหมายของชีวิต ในการนำไปเป็นอุปกรณ์แก่การเลี้ยงชีพ และดำเนินชีวิตที่ดำรงในสังคม มุ่งให้เกิดปัญญาเข้าใจชีวิตและโลกตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเพื่อเป็นมนุษย์ที่ดีที่สมบูรณ์ มีอิสรภาพทั้งภายในและภายนอก เป็นอิสระ ปลอดภัยจากปัญหาทุกข์ ประสบความสุขอย่างแท้จริง และเมื่อตนเองได้รับประโยชน์แล้วก็กระจายประโยชน์นี้ให้แก่ผู้อื่น ข) หลักสูตร คือ มุ่งให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้สัจธรรมความเป็นไปของโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ฝึกการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ส่วนนี้เป็นส่วนของการศึกษาภาคทฤษฎีหรือภาคปริยัติ มุ่งให้ผู้ศึกษาได้นำความรู้ (ภาคปริยัติหรือภาคทฤษฎี) ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนนั้น นำไปประพฤติปฏิบัติประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ชีวิตมากที่สุด เพื่อการพัฒนาชีวิตจิตใจเป็นมนุษย์ที่ดีที่สมบูรณ์ ส่วนนี้เป็นส่วนของการศึกษาภาคปฏิบัติลงมือกระทำ เมื่อศึกษาให้เกิดความรู้จริงแล้ว ต้องนำเอาความรู้ที่นั่นมาลงมือปฏิบัติ ความดีต่างๆ ก็จักเกิดแก่ผู้เรียนจากกระทำทั้งสองนี้ ค) วิธีการเรียนการสอน คือ เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้วิชาการและวิชาชีพให้แก่แก่นักเรียนได้รับความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ ตลอดถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนนอกจากจะมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการต่าง ๆ แล้ว ยังต้องคำนึงการอบรมจรรยา มารยาท คุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียนด้วย สถาบันทางการศึกษาที่ประกอบ ด้วยสถานที่เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ต้องใส่ใจและถือเป็นนโยบายหลักที่จะต้องดำเนินการให้ เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมดังกล่าว ง) ผู้เรียน คือ ผู้ศึกษามีความใส่ใจต่อการศึกษาศิลปวิทยา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิชา การต่าง ๆ เหล่านั้น ผู้ศึกษานำเอาความรู้ที่ได้ศึกษานั้นมาพัฒนาปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้นทุกด้าน คือ ด้านพฤติกรรม มีจริยธรรมของการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องทางกาย ทางวาจา และการประกอบ สัมมาชีพ

ในสังคม ตลอดถึงการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมที่เป็นไปในลักษณะเกือบจะเป็นประโยชน์ ด้านจิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น ความกตัญญูต่อเวทิตี ความขยันหมั่นเพียร อดทน มีเมตตา กรุณา เสียสละ และจิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสที่เป็นอกุศลจิต คือ ความโลภ โกรธ และหลง เป็นต้น และด้านปัญญา รู้เห็นเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง จนสามารถปรับตัว วางตน วางใจได้ถูกต้อง

จ) ผู้สอน คือ ผู้สอนมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในวิชาการที่ตนรับผิดชอบสอน มีความรู้ความเข้าใจในวิชาการนั้นๆ อย่างรอบรู้แตกฉานเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกล สามารถประยุกต์เรื่องราวให้เหมาะสมทันสมัยต่อเหตุการณ์ความเป็นไปของ สังคม ผู้สอนจะต้องมีจริยธรรมความประพฤติที่งดงาม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรี น่ารัก น่าเคารพ น่าศรัทธา เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีความรับผิดชอบ และเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน และการฝึกฝนอบรมจรรยาบรรณของนักเรียน

สรุปแล้ว แนวคิดและปรัชญาการศึกษาทั้ง 6 ดังกล่าวอาจจะเหมาะกับประเทศหนึ่ง แต่อาจจะไม่เหมาะกับอีกประเทศหนึ่ง คือ แต่ละปรัชญาจะมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติที่แตกต่างกัน ฉะนั้น การนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาจึงต้องพิจารณาว่าแนวทางใดจึงจะดีที่สุด ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอสรุปด้วยการวิเคราะห์ถึงการใช้ปรัชญาการศึกษาทั้งหมดข้างต้นมาใช้เป็นกรอบในการวิพากษ์การศึกษาไทยดังนี้

1. วิเคราะห์จากเนื้อหาของแต่ละแนวคิดและทฤษฎี

จากที่ได้ศึกษาถึงเนื้อหาของปรัชญาการศึกษาข้างต้นทั้งหมด เป็นต้นว่าปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแบบวันรัตนนิยม ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแบบบูรณาการนิยม หรือ ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาแนวพุทธศาสนา ทำให้เห็นได้ว่าทุกปรัชญาการศึกษาหรือทุกแนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษานั้นมีจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาแตกต่างกันไป กล่าวคือบางปรัชญาการศึกษาก็มีจุดเด่นตรงที่เน้นพัฒนาเนื้อหาหรือหลักสูตรให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ แต่ปรัชญาการศึกษาแบบนี้ก็มีจุดที่ต้องพัฒนาตรงที่เนื้อหาหรือหลักสูตรก็อาจไม่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตัวเองได้อย่างแท้จริง เพราะผู้เรียนมีความแตกต่างกันหรือมีความต้องการไม่เหมือนกันนั่นเอง หรือแม้กระทั่ง เนื้อหาของหลักสูตรก็ไม่สามารถตอบความต้องการของแต่ละภูมิภาคได้ อีกประการหนึ่ง บางปรัชญาการศึกษา ก็มีจุดเด่นที่เน้นที่ตัวผู้เรียนที่มีความต้องการพัฒนาอย่างไรบ้าง หมายความว่าผู้เรียนย่อมได้เรียนในสิ่งที่ตัวเองถนัดจนสามารถพัฒนาตัวเองไปสู่ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพในอนาคตได้ แต่ปรัชญาการศึกษาแบบนี้ ก็ย่อมเกิดความบกพร่องได้ เพราะเมื่อเน้นที่ตัวผู้เรียนมากเกินไป การให้ความสำคัญกับเนื้อหาหรือหลักสูตรที่เป็นแกนกลางที่สามารถใช้ได้กับทุกภูมิภาคก็ย่อมถูกละเลยไปได้ ดังนั้น ในประเด็นนี้ ผู้เขียนจึงมีทัศนะว่าการตอบปัญหาการศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องใช้ปรัชญาการศึกษาหลายๆ แนวทางผสมผสานกันไป เนื่องจากว่าการจัดการศึกษายุคปัจจุบันในสังคมไทยมีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วรวดมาก หากเลือกใช้เพียงปรัชญาการศึกษาแบบใดแบบหนึ่งโดยไม่พิจารณาครบรอบด้านแล้ว ย่อมทำให้ผลกระทบเกิดขึ้นกับทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องนั่นเอง พร้อมกันนี้ ในเรื่องจุดมุ่ง

หมายของการศึกษา หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ผู้เรียน และผู้สอน ที่ปรากฏอยู่ในแต่ละปรัชญาการศึกษา ก็ต้องถูกนำมาปรับใช้ให้ถูกต้องตามกรอบของปรัชญาการศึกษานั้นๆ ด้วย จึงจะจัดว่าเป็นการใช้ได้อย่างถูกต้องจนสามารถคาดคะเนผลผลิตที่จะเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

2. วิเคราะห์จากประเด็นอธิบายของแต่ละแนวคิดและทฤษฎี

จากที่ได้ศึกษาถึงประเด็นที่ใช้อธิบายในแต่ละปรัชญาการศึกษาข้างต้นดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอสรุปถึงความสัมพันธ์ของประเด็นอธิบายของแต่ละแนวคิดและทฤษฎีกับการศึกษาไทยดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ จุดมุ่งหมายการศึกษาของไทยควรมุ่งไปที่การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับโลก ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และ ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ 2) หลักสูตร คือ หลักสูตรของไทยทุกระดับชั้นในภาพรวมควรมีเนื้อหาในการพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น ระดับอุดมศึกษา จะต้องเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหามุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์สื่อสารและการใช้เทคโนโลยี และ ด้านทักษะการดำเนินชีวิตแนวพุทธ 3) วิธีการเรียนการสอน คือ ควรเป็นการฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็นพร้อมทั้งพัฒนาผู้เรียนในทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) 4) ผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะต้องมีทักษะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นั่นคือการคิดวิเคราะห์เป็น รู้จักการแก้ไขปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์ 2. ทักษะชีวิตและอาชีพ โดยเน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ มีทักษะทางสังคมและเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ 3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี กล่าวคือความสามารถในการใช้สื่อหรือเทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลรวมทั้งการผลิตสื่อ หรือเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ และ 5) ผู้สอน คือ ครูผู้สอนต้องมีคุณสมบัติมากกว่าการเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอน (Instructor) ครูต้องมีลักษณะของที่สามารถชี้แนะการเรียนรู้ (Learning Coaching) และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำนักเรียนท่องเที่ยวไปสู่อะไรก็ได้ (Learning Travel Agent)

บรรณานุกรม

- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2541). *การศึกษากับการพัฒนาคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ดลพัฒน์ ยศธร. (2544). *การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์*.
วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชู แสงสุข. (2544). *ทรงสนะของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติจริงตามคุณธรรมและ
จริยธรรม*. วิทยานิพนธ์ ค.ม., สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตญาณโณ). (2547). *การครองตน ครองคน และครองงาน หลักปฏิบัติสำหรับผู้
บริหารและคนทำงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). *หลักการศึกษามหาวิทยาลัยในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่
11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาจรรยา สุทธิญาณโณ. (2538). *พุทธปัญญากับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหาสุภีร์ จิตเมโธ. (2533). *พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ*.
วิทยานิพนธ์ ศน.ม., กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2541). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเมธีธรรมภรณ์ และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2536). *มณีแห่งปัญญาทางเลือกใหม่สำหรับนักบริหาร*.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- วรภาส ประสมสุข. (2549). *หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนการค้นคว้าใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*.
กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุตธี.
- _____. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ :
ทิพยวิสุตธี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *รายงานการอภิปรายเรื่องพุทธธรรมนำการศึกษาได้
อย่างไร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร เทพสิทธา. (2544). *คุณธรรมและจริยธรรมของนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สยมพร ปุญญาคม. (2541). *การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) กับหลักพระพุทธศาสนา*.
วิทยานิพนธ์ รป.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2544). *บูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาราช.

http://www.br.ac.th/elearning/social/jitraporn/Buddhism%20%20M6/Unit1_1.html.

<http://www.gotoknow.org/posts/444773>.

<http://www.mcu.ac.th/site/wangnoi/index.php?page=24>.

<http://www.mcu.ac.th/mcutrai/menu2/Critical/06.htm>.

<http://mcucri.igetweb.com>.

http://www.roong-aroon.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=144&Itemid=168